ནུབ་གླིང་དུ་ལོ་རྒྱུས་ཆེད་གཉེར་གྱི་མཁས་པ་མང་དུ་བྱུང་ཞིང་། ལོ་རྒྱུས་དེ་བསླབ་ཚན་གཙོ་བོ་ཞིག་ཏུ་བྱས་ཏེ་སློབ་ཆེན་སོ་སོར་རྒྱ་ཁྱབ་དང་སློབ་ཁྲིད་བྱས་པ་ལས། དེང་རབས་ལོ་རྒྱུས་རིག་པའི་རིག་ཚན་གྱི་གཞུང་ལུགས་རིམ་པར་བྱུང་། དེང་རབས་ལོ་རྒྱུས་རིག་པའམ་ལོ་རྒྱུས་རིག་གཞུང་ནི། གཙོ་བོ་ལོ་རྒྱུས་ལ་ཞིབ་འཇུག་དང་འགྲེལ་བརྗོད་བྱེད་པའི་རིག་པ་དང་འབྲེལ་ཡོད་གཞུང་ལུགས་ལ་བྱ་བ་ཡིན་ཞིང་། དེང་རབས་མི་གཞུང་རིག་ཚན(人文学科)གྱི་ཐུན་མོང་མིན་པའི་རིག་པ་ཞིག་ཏུ་གྱུར་ཡོད།

ཁྱད་གཤིས་ཀྱི་ཆ་ནས་བརྗོད་ན། ལོ་རྒྱུས་རིག་པར་སྤྱི་ཚོགས་ཚན་རིག་དང་མི་གཞུང་རིག་ཚན་གྱི་ཐུན་མོང་བའི་ཁྱད་ཆོས་ལྡན་ལ། ཁྱད་པར་ཅན་གྱི་ཚུགས་ཐུབ་རིག་ཚན་ཞིག་ཡིན་པའི་ཆ་ནས། ཞིབ་འཇུག་གི་ཁ་གཏད་ས་དང་འགན་ནུས་ལ་སྤྱི་ཚོགས་ཚན་རིག་དང་མི་གཞུང་རིག་ཚན་ལས་ཡན་གར་བའི་ཆའང་མཆིས་ཏེ། མཚན་ཉིད་རིག་པ་དང་བསྡུར་ན་དེར་དམིགས་བསལ་རང་བཞིན་ལྡན་པ་དང་། སྤྱི་ཚོགས་ཚན་རིག་དང་བསྡུར་ན་ཕྱོགས་བསྡུས་རང་བཞིན་དང་རྩིས་གཟུགས་རང་བཞིན་ལྡན་ལ། རྩོམ་རིག་དང་བསྡུར་ན་དོན་དངོས་རང་བཞིན་ལྡན།[①]ལོ་རྒྱུས་རིག་པ་ནི་ཚན་རིག་ཅིག་ཡིན་ཏེ། དེའི་ཞིབ་འཇུག་བྱ་ཡུལ་དང་ཁ་གཏད་ས་ནི་དངོས་དོན་གྱི་རྣམ་པ་ཅན་དང་དངོས་སྣང་ཅན་ཡིན་ལ། འགན་ནུས་ཀྱི་ཕྱོགས་ནས་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་དངོས་མའི་ཆ་དེ་ཕྱིར་མངོན་བྱེད་དགོས་པ་ཡིན། འོན་ཀྱང་། ལོ་རྒྱུས་རིག་པ་འདི་མི་གཞུང་རིག་ཚན་གྱི་ཕྱོགས་གཏོགས་ཅན་ཞིག་ཀྱང་ཡིན་ཏེ། ལོ་རྒྱུས་རིག་པའི་ཞིབ་འཇུག་འབྲས་བུ་གང་ཞིག་ཡིན་རུང་། མིའི་བསམ་བློའི་འདུ་ཤེས་ཀྱི་རྒྱ་མ་ཐེབས་པ་ཞིག་མེད་པར། འདུ་ཤེས་ཀྱིས་སྤྲུལ་བའི་འབྲས་བུ་ཞིག་ཏུ་བལྟ་འོས། དེར་བརྟེན། ལོ་རྒྱུས་རིག་པ་ནི་ཐབས་ཤེས་ཀྱི་ཆ་ནས་རང་བྱུང་ཚན་རིག་གི་རྣམ་པ་ཅན་ཞིག་དང་། ནང་དོན་གྱི་ཆ་ནས་སྤྱི་ཚོགས་ཚན་རིག་གི་ཁྱད་ཆོས་ཡོད་ལ། རང་བཞིན་གྱི་ཆ་ནས་མི་གཞུང་ཚན་རིག

---

① 李振宏：《历史学的理论与方法》【M】，河南大学出版社 2008 年版，第 55 – 62 页。

གི་ཕྱོགས་སུ་གཏོགས་པ་ཡིན། མདོར་ན། ལོ་རྒྱུས་རིག་པ་ནི་ཚན་རིག་རང་བཞིན་དང་སྒྱུ་རྩལ་རང་བཞིན་གྱི་བར་གནས་ཅན་དུ་འགྲོ་ཕྱོག་བྱེད་པའི་མི་གཞུང་རིག་ཚན་ཞིག་གོ །①

བཞི་པ། ལོ་རྒྱུས་དཔྱད་བརྗོད།

ལོ་རྒྱུས་རིག་གཞུང་ངོས་ནས་གླེང་ན། ལོ་རྒྱུས་དཔྱད་བརྗོད(史论)ལ་ལོ་རྒྱུས་དཔྱད་བརྗོད(历史评论)དང་ལོ་རྒྱུས་རིག་པའི་དཔྱད་བརྗོད(史学评论)གཉིས་ཡོད་ཅིང་། དེ་གཉིས་ཀྱང་ཡོངས་སུ་མཚུངས་པ་ཞིག་མ་ཡིན་ཏེ། སྔ་མ་ནི་ལོ་རྒྱུས་དོན་རྐྱེན་དང་ལོ་རྒྱུས་མི་སྣ། ལོ་རྒྱུས་རྒྱབ་ལྗོངས། ལོ་རྒྱུས་བསྟན་བཅོས། ལོ་རྒྱུས་བཤད་རྒྱུན། ལོ་རྒྱུས་ལྟ་བ། ལོ་རྒྱུས་འདུ་ཤེས་སོགས་ལ་ཐད་ཀར་རམ་བརྒྱུད་པའི་སྒོ་ནས་དཔྱད་པ་བརྗོད་པ་ཞིག་དང་། ཕྱི་མ་ནི་གཞུང་ལུགས་སམ་རིག་གཞུང་གི་ངོས་ཐད་ནས་ལོ་རྒྱུས་གནས་སྟངས་ཁག་ལ་དཔྱད་བརྗོད་སྤེལ་བ་ཞིག་ཡིན། སྔ་མ་ནི་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་གནས་སྟངས་མང་པོར་དབྱེ་ཞིབ་ལྟ་ཚུལ་འདོན་རྒྱུ་དེ་དང་། ཕྱི་མ་ནི་ལོ་རྒྱུས་རིག་པར་དབྱེ་ཞིབ་ཀྱིས་དཔྱད་བརྗོད་དང་ཕྱོགས་སྡོམ་བྱེད་རྒྱུ་དེ་ཡིན། དེ་ཡང་སྔ་མས་སྔོན་གྱི་ལྟ་བ་མཚོན་པ་མང་ལ། ཕྱི་མའང་སྔོན་གྱི་ངག་ལས་ཐོན་པ་ཡིན་མོད་ཀྱང་། དེས་སྐབས་དེའི་སྤྱི་ཚོགས་ཀྱིས་ལོ་རྒྱུས་རིག་པར་བཟུང་བའི་ལྟ་བ་དང་ལོ་རྒྱུས་རིག་པས་སྤྱི་ཚོགས་འཚོ་བའི་ཁྲོད་བཟུང་བའི་གོ་གནས་མཚོན་བཞིན་ཡོད།

འཛམ་གླིང་གི་ཡིག་རིགས་སོ་སོའི་ལོ་རྒྱུས་དཔྱད་བརྗོད་ཀྱི་རྣམ་པ་དང་དཔྱད་ཐབས་ནི་སྔ་མོ་ཞིག་ནས་བྱུང་ཡོད་ནའང་། ལོ་རྒྱུས་དཔྱད་བརྗོད་ཀྱི་རིག་པ་དང་ལོ་རྒྱུས་དཔྱད་བརྗོད་སྐོར་གྱི་ཞིབ་འཇུག་ནི་ལོ་རྒྱུས་རིག་པའི་འཕེལ་རིམ་ལོ་རྒྱུས་ཁྲོད་བྱུང་བ་འཕྱི་ལ་ད་ལྟ་གསར་དུ་དར་བཞིན་པའི་རིག་ཚན་ཞིག་ཡིན། རྒྱ་ནག་ལ་མཚོན་ནའང་། དུས་རབས་ཉི་ཤུ་པའི་ལོ་རབས་བརྒྱད་ཅུ་བ་ནས་བཟུང་ད་གཟོད་ལོ་རྒྱུས་དཔྱད་བརྗོད་སྐོར་གྱི་ཞིབ་འཇུག་ལ་དོ་སྣང་དང་ལོ་རྒྱུས་གཞུང་ལུགས་ཀྱི་དཔྱད་བརྗོད་ཐད་ལ་ཤུགས་བསྣན་པ་ཡིན་ལ། ནུབ་

① 李隆国:《史学概论》【M】,北京大学出版社 2009 年版,第 17 页。

སློང་དུའང་དེ་ལས་མ་འདས།

དེང་རབས་རྒྱ་ནག་གི་ལོ་རྒྱུས་རིག་པའི་གཞུང་ལུགས་ཞིབ་འཇུག་པ་མཁས་ཅན་ཆེ་ལིན་ཏུང(瞿林东,1937 –)ནས་རྒྱ་ནག་གི་གནའ་རབས་ལོ་རྒྱུས་ཡིག་ཚང་ཁག་ལ་གཞི་བཅོལ་ཏེ་ལོ་རྒྱུས་དཔྱད་བརྗོད་དེ་ལོ་རྒྱུས་དཔྱད་བརྗོད(史论)དང་ལོ་རྒྱུས་དགག་བཞག(史评)རིགས་གཉིས་སུ་བཀར་ནས་གླེང་ཡོད། དེའང་ལོ་རྒྱུས་དཔྱད་བརྗོད་དམ་ལོ་རྒྱུས་དཔྱད་པ་བྱ་བ་ནི"ལོ་རྒྱུས་དོན་རྐྱེན་དང་ལོ་རྒྱུས་མི་སྣ། ལོ་རྒྱུས་སྣང་ཚུལ་སོགས་ལ་དཔྱད་བརྗོད་སྤེལ་བའི་བརྩམས་ཆོས(ཆེད་རྩོམ་དང་ཆེད་དེབ་དེ་མིན་འབྲེལ་ཡོད་ཚིག་དུམ་སོགས་འདུ།)ཡིན"ལ། ལོ་རྒྱུས་དགག་བཞག་ནི"ལོ་རྒྱུས་སྨྲ་བ་དང་ལོ་རྒྱུས་བསྟན་བཅོས། ལོ་རྒྱུས་རིག་པའི་སྣང་ཚུལ་སོགས་ལ་དགག་སྒྲུབ་གནང་བའི་བརྩམས་ཆོས(ཆེད་རྩོམ་དང་ཆེད་དེབ་དེ་མིན་འབྲེལ་ཡོད་ཚིག་དུམ་སོགས་འདུ།)ཡིན"པར་བརྗོད་འདུག་ཅིང་། རིགས་འདི་གཉིས་མི་འགྲུག་ཆེད་རྒྱ་ཡིག་གི་ཚིག་མཐར་བཙད་དེ་སྔ་མར"ལོ་རྒྱུས་དཔྱད་བརྗོད"(历史评论)དང་ཕྱི་མར"ལོ་རྒྱུས་རིག་པའི་དགག་བཞག"(史学批评)ཅེས་མིང་ཁ་གསལ་དུ་བྱས་ཡོད།① ཁོང་གི་ལྟ་བ་ལྟར་ན། ལོ་རྒྱུས་དཔྱད་བརྗོད་ནི་ལོ་རྒྱུས་སྣང་ཚུལ་དག་ལ་དཔྱད་བརྗོད་བྱས་པ་ཞིག་དང་། ལོ་རྒྱུས་དགག་བཞག་ནི་ལོ་རྒྱུས་རིག་གཞུང་གི་ངོས་ཐད་ནས་དགག་སྒྲུབ་བྱས་ཏེ་གཞུང་ལུགས་ཀྱི་མེ་སྟག་སྤར་བ་ཞིག་ཏུ་བལྟས་འདུག་པ་མཐོང་། འོན་ཀྱང་། རང་རེར་ནི་ལོ་རྒྱུས་རིག་གཞུང་ངོས་ཐད་ནས་ལོ་རྒྱུས་གླེང་སྟེ་ལོ་རྒྱུས་གཞུང་ལུགས་ཀྱི་དགག་བཞག་སྤེལ་བའི་གནའ་བོའི་ལོ་རྒྱུས་རྩོམ་ཡིག་ཏ་ལམ་མེད་པའི་དབང་གིས། ཆེད་རྩོམ་འདིར་སྔ་མ་གཙོར་བཟུང་གིས་དཔྱད་རྒྱུ་དང་། བརྗོད་གཞི་འདིའི་ཁ་བྱང་གི་སྟེང་ལའང་འཁེལ་ཡོད་པ་ལྟར་དང་། གཉེ་ཀ་ཁེག་བགོས་ཏེ་དཔྱད་མི་བཟོད་པའང་དེང་གི་ལོ་རྒྱུས་རིག་གཞུང་ལས་རིགས་སྟེང་ཡོངས་ཁྱབ་ཀྱིས་ཁས་ལེན་པས་ན།

---

① 霍林东:谈中国古古代的史论和史评【J】,《东岳论丛》2008 年 7 月(第 29 卷/第 4 期)。

འདིར་ཡང་དེ་ལས་མི་འདའ་བར་སྟེལ་མར་བརྗོད་པ་ཡིན་ནོ། །

ས་བཅད་གཉིས་པ། བོད་ཀྱི་གནའ་རབས་ལོ་རྒྱུས་དཔྱད་བརྗོད་ཀྱི་ཤུལ་བཞག་ཡིག་ཆའི་ཐྱུང་བ།

བོད་ཀྱི་གནའ་རབས་ལོ་རྒྱུས་དཔྱད་བརྗོད་ཀྱི་ཤུལ་བཞག་ཡིག་ཆ་ཁག་ནི་བསྟན་བཅོས་རྐྱང་པའི་རྣམ་པས་ཐོན་པ་མེད་པས། ཡོད་ཚད་འབྲེལ་ཡོད་ལོ་རྒྱུས་ཡིག་ཚང་མི་འདྲ་བ་ཁག་གི་ནང་དུ་ཐར་ཐོར་གྱི་རྣམ་པས་ཡོད་ཅིང་། དེ་དག་གི་བྱུང་བའི་ཐད་ནས་བརྗོད་ནའང་། བོད་དུ་ལོ་རྒྱུས་ཡིག་ཚང་ཇི་ལྟར་བྱུང་བ་དེ་བཞིན་རིམ་པར་འཕྲུས་ཚང་དང་ཇེ་མང་དུ་སོང་བ་ཞིག་རེད། སྤྱིའི་ཆ་ནས་བརྗོད་ན། བོད་ཀྱི་གནའ་རབས་ལོ་རྒྱུས་དཔྱད་བརྗོད་ཀྱི་ཤུལ་བཞག་ཡིག་ཆ་དེ་དག་ཐོག་མའི་སྐབས་ལ་དེ་འདྲའི་མངོན་གསལ་འབུར་ཐོན་མིན་པའི་ཟྲལ་གྱིས་ཐོན་པ་ཡིན་ཞིང་། རིམ་པར་ལོ་རྒྱུས་རིག་གཞུང་གི་འཕེལ་རྒྱས་ལ་བསྟུན་ཏེ། དཔྱད་བརྗོད་ཀྱི་ཉམས་ཇེ་ཐོན་དང་རྣམ་པ་ཇེ་མང་། དཔྱད་སྟོབས་ཕུན་སུམ་ཇེ་ཚོགས། གཏིང་ཇེ་ཟབ་བཅས་སུ་འཕེལ་བ་ཞིག་ཡིན་འདུག

དུས་ཀྱི་ཆ་ནས་དཔག་ན། བོད་ཀྱི་གནའ་རབས་ལོ་རྒྱུས་དཔྱད་བརྗོད་ཀྱི་ཡིག་ཆ་ཐོག་མ་ནི་བཙན་པོའི་རྒྱལ་རབས་དུས་སུ་བྱུང་བ་ཡིན་འདུག་ཀྱང་། སྐབས་དེའི་འབྲེལ་ཡོད་ལོ་རྒྱུས་ཡིག་ཚང་ཁག་ལས་ཕྱིས་ཀྱི་ཡིག་ཚང་ནང་བཞིན་དཔྱད་བརྗོད་ཀྱི་མཚན་ཉིད་ཡོངས་སུ་ཚང་བའི་སྒོ་ནས་མངོན་པ་མིན་པར། ཡིག་ཆ་མི་འདྲ་བ་སྤྱིའི་ཆ་ནས་དང་། ཚན་པ་ཕྲེལ་པོ་ཞིག་གི་ངོས་ནས་རང་ཤུགས་ཀྱིས་དངོས་བསྟན་མིན་པར་མངོན་པ་ཡིན་པས། དུས་དེར་བོད་ཡིག་གི་ལོ་རྒྱུས་དཔྱད་བརྗོད་ཀྱི་ཐབས་ལམ་དངོས་མ་མཚན་ཉིད་པ་ཏ་ལམ་མེད་པར་སྣང་། འོན་ཀྱང་། འདིས་བཙན་པོའི་རྒྱལ་རབས་དུས་སྐབས་སུ་ལོ་རྒྱུས་དཔྱད་བརྗོད་ཀྱི་རྣམ་པ་ཙམ་ཡང་མེད་ཅིང་ལོ་རྒྱུས་དཔྱད་བརྗོད་ལ་རྨང་གཞི་ཅི་ཡང་བཏིང་མེད་པར་བརྗོད་མི་བཏུབ་སྟེ། དཔེར་ན་བཙན་པོ་སོ་སོར་གདེང་འཇོག་རང་བཞིན་གྱི་བསྟོད་པ་མཛད་པ་

དང་། དུས་སྐབས་མི་འདྲ་བར་གདེང་འཇོག་རྣམ་པས་སྤྱིའི་གནས་ཚུལ་ངོ་སྤྲོད་པ་ལྟ་བུ་ནི་དོན་ལ་ལོ་རྒྱུས་དཔྱད་བརྗོད་ཡིན་པ་བཞིན་ནོ། །

ལྷག་པར། ལོ་རྒྱུས་དཔྱད་བརྗོད་འདི་ལོ་རྒྱུས་རིག་གཞུང་གི་རྗེས་འབྲིའི་རྣམ་པ་རྩེ་ལ་པོ་དང་ཡོངས་སུ་འབྲེལ་ཞིང་རྒྱུ་འཐབ་ཏུ་གནས་པས་ན། ལོ་རྒྱུས་རིག་གཞུང་གི་རྒྱུན་བྱུང་བ་ནས་བཟུང་སྟེ་ལོ་རྒྱུས་དཔྱད་བརྗོད་ཀྱི་ཚུལ་ཙམ་ཐོན་ཡོད་པ་དང་། ལོ་རྒྱུས་རིག་གཞུང་གི་ལྟ་བ་མཚོན་པའི་ཡིག་ཚང་བྱུང་དུས་ནས་བཟུང་ལོ་རྒྱུས་དཔྱད་བརྗོད་ཀྱི་བསམ་བློ་ཉག་ཙམ་རེ་བྱུང་ཡོད་པ་ངེས་གཏན་ཡིན། དེར་བརྟེན། བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་དཔྱད་བརྗོད་ཀྱི་སྲོལ་ལམ་ཐོག་མའི་རྨང་གདན་ཡང་བཙན་པོའི་རྒྱལ་རབས་དུས་སུ་བྱུང་བ་ཡིན་པར་ཐེ་ཚོམ་ཅི་ཡང་མི་དགོས་སོ། །

བོད་ལ་མཚོན་ན། ལོ་རྒྱུས་དཔྱད་བརྗོད་ཀྱི་རྣམ་པ་མངོན་པར་གསལ་བའི་ལོ་རྒྱུས་བསྟན་བཅོས་སམ་ཡིག་ཚང་ནི་བོད་སིལ་བུའི་དུས་ནས་བྱུང་བ་ཡིན། དེ་ཡང་སྣར་ཐང་གི་མཚན་བཀོད་པའི་ལོ་རྒྱུས་བསྟན་བཅོས་ནི་དུས་དེར་བྱུང་བ་ཡིན་ཞིང་། མི་སྣ་སྣར་ངོས་ནས་ལོ་རྒྱུས་སྣང་ཚུལ་མི་འདྲ་བར་དཔྱད་པ་བརྗོད་དེ་རང་ལུགས་བཞག་པའང་དུས་དེ་ནས་བྱུང་བ་ཡིན་པས། བོད་སིལ་བུའི་དུས་ནི་དོན་ལ་བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་དཔྱད་བརྗོད་མཚན་ཉིད་པ་བྱུང་བའི་དུས་རབས་དང་། སྣར་གྱི་ལོ་རྒྱུས་དཔྱད་བརྗོད་ལྟ་བ་མཚོན་པའི་ལོ་རྒྱུས་ཡིག་ཚང་ཡང་སིལ་བུའི་དུས་སུ་བྱུང་བ་ཡིན། འོན་ཀྱང་། སྐབས་དེར་སྣར་གྱི་མཚན་འགོད་པའི་ལོ་རྒྱུས་བསྟན་བཅོས་རྗེས་སྲོལ་མགོ་ཚུགས་མ་ཐག་ཡིན་པས།① ལོ་རྒྱུས་དཔྱད་བརྗོད་ཀྱི་དཔྱད་ཐབས་རྣམ་པ་ཉུང་ཞིང་། དཔྱད་བརྗོད་ཀྱི་ཚུ་ཚད་དམའ་ལ། བསྟན་བཅོས་ཅི་བྲག་པར་ལོ་

① བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་སྟེང་བོད་བཙན་པོའི་རྒྱལ་རབས་དུས་སུའང་སྣར་གྱི་མཚན་བཀོད་པའི་ལོ་རྒྱུས་བསྟན་བཅོས་ཡོད་པར་སྨྲ་བ་ཡིན་ཏེ། དཔེར་ན《མ་ཎི་བཀའ་འབུམ》དང《བཀའ་ཆེམས་ཀ་ཁོལ་མ》《ཐང་ཡིག་སྡེ་ལྔ》ལྟ་བུ་ཡོད་པར་འདོད་ཙང་། དོན་ལ་འདི་དག་ཕྱིས་སུ་སིལ་བུའི་རྗེས་ལ་གཏེར་ནས་བཏོན་པར་གྲགས་ཤིང་། པར་གཞི་དངོས་དང་ནང་དོན་བྱུང་བ་དངོས་ནི་སིལ་བུའི་རྗེས་ལ་ཡིན་པས། ཡིག་ཚང་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་ངོས་ནས་དཔྱད་ན་འདི་དག་བཙན་པོའི་རྒྱལ་རབས་དུས་ཀྱི་ཡིག་ཚང་དུ་ཁས་ལེན་དཀའ་འོ། །